

Kemin kaupunki – Keminmaan kunta – Simon kunta

KEMIN ÄKILLISEN RAKENNEMUUTOKSEN TOIMINTASUUNNITELMA – CASE VEITSILUOTO

1. vaiheen toimintasuunnitelma 8.6.2021

2. Käsitelty Kemin kaupunginhallitus 8.6.2021

3. Käsitelty Kemin äkillisen rakennemuutoksen työryhmässä 8.6.2021

KEMINMAA

Simo

DIGIPOLIS

Sisällysluettelo

Tiivistelmä.....	2
Johdanto	4
Äkillisen rakennemuutoksen toimintamalli.....	6
Case – Veitsiluoto, Stora Enso	7
Tilannekuva Kemi ja Meri-Lappi kevät 2021	8
Vaikutukset aluetalouteen	8
Vaikutukset työllisyyteen ja sosiaaliseen kestävyys.....	9
Työllisyystilanne Kemissä, Keminmaassa ja Simossa	10
YT-Neuvotteluiden kuva ja työttömyydestä aiheutuvat kustannukset	11
Äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman visio ja sisältö	13
Toimintaympäristöä kehitetään suurteollisuuden imussa.....	14
Työllisyyden ja sosiaalisen kestävyys näkökulmat ÄRM-työssä.....	15
Osaamisen ja TKI -toiminnan kehittäminen	18
Hankesalkku- vaiheistettu suunnitelma	21

LIITE 1. TYÖRYHMIEN KOKOONPANOT

LIITE 2. KIERTOTALOUS

LIITE 3. OPPILAITOSTEN ILMOITTAMAT HANKETARPEET

LIITE 5. MERI-LAPPI TILASTOJA

Tiivistelmä

Stora Enso ilmoitti Kemin Veitsiluodon tehtaan mahdollisesta sulkemisesta 20.4 ja aloitti YT-neuvottelut Kvarnsvedenin ja Veitsiluodon tehtaiden henkilöstön kanssa suunnitelmasta lopettaa sellun ja paperin tuotanto pysyvästi molemmilla tehtailla. Suunnitellut sulkemiset toteutettaisiin vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä, ja ne vaikuttaisivat suoraan 670 henkilöön Suomessa ja 440 henkilöön Ruotsissa.

Tehtaan sulkeminen aiheuttaa Kemin kaupungille noin 5 milj. € ja koko Meri-Lapin alueelle noin 8 milj. € veromenetykset, mikäli kaikki työntekijät irtisanotaan, eivätkä he työllisty uudelleen. Veromenetykset Keminmaan osalta ovat noin 1,5 milj.€ ja Simon osalta noin 0,6 milj.€. Veitsiluodon työvoima jakautuu Meri-Lapin alueella niin, että 60 % henkilöstöstä on Kemistä, 7 % Simosta ja 18 % Keminmaasta. Veitsiluodon tehtaan sulkeminen vaikuttaa voimakkaasti teollisuuden alihankintaverkostoon ja voidaan perustellusti arvioida, että kerrannaisvaikutuksineen negatiivinen vaikutus Meri-Lapissa on noin 1500 menetettyä työpaikkaa. Alihankijaverkostosta YT-neuvotteluiden piirissä kemiläisissä yrityksissä on jo tällä hetkellä noin 120 henkilöä.

Meri-Lapin ja Lapin toimijoilla on ollut nopea valmius reagoida Veitsiluodon tehtaan sulkemisen aiheuttamaan äkilliseen rakennemuutokseen. Äkillisen rakennemuutoksen työryhmään kuuluvat Kemin kaupunki, Keminmaan ja Simon kunnat, Lapin liitto, Lapin TE-toimisto, Lapin ELY-keskus sekä Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus (rakennerahastot), Lapin yliopisto, Lapin ammattikorkeakoulu, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappia, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (REDU), Digipolis, Meri-Lapin kehittämiskeskus, Kemin ja Keminmaan yrittäjät ry. sekä Työ- ja elinkeinoministeriön ÄRM-toiminnoista vastaavat virkamiehet sekä Stora Enson Veitsiluodon johtoa.

Stora Enson Veitsiluodon tehtaiden mahdollinen sulkeminen on valtava kriisi ja samalla mahdollisuus. Veitsiluodon sijainti, teollinen infrastruktuuri ja resurssit sekä hyvät logistiset yhteydet herättävät laajaa mielenkiintoa. Tulevien äkillisen rakennemuutoksen toimenpiteiden täytyy tukea ja ohjata luontaista kysyntää investoinneiksi, uudeksi liiketoiminnaksi ja uusiksi työpaikoiksi.

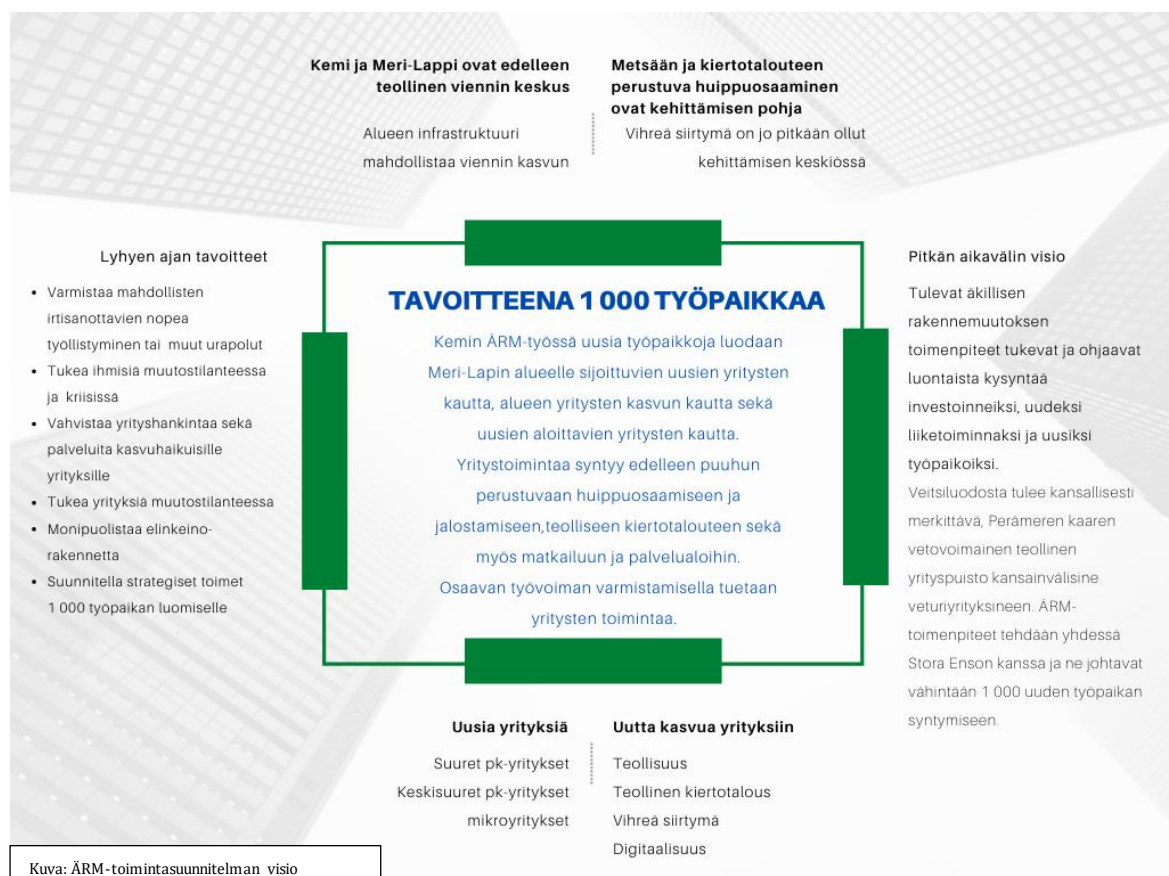
Tämä toimenpidesuunnitelma on ensimmäinen vaihe äkillisen rakennemuutoksen toimintaa ja käsittää lyhyen ja keskipitkän aikavälin toimenpide-ehdotuksia. Tavoitteena on luoda vähintään 1000 uutta työpaikkaa (sis. uudet yritykset) suurten- ja keskisuurten sekä pienten pk-yritysten kautta. Ensimmäisen vaiheen äkillisen rakennemuutoksen suunnitelmassa esitellään keinot minimoida tehtaan sulkemisen negatiiviset vaikutukset luomalla mahdollisimman nopeasti korvaavia työpaikkoja. Kemin äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelma, joka sisältää myös Keminmaan ja Simon kunnat, on kaksi- ja kolmivaiheinen ja etenee nopean toiminnan tarpeista kohti pidemmän aikavälin toimenpiteitä, joiden päätavoitteena on alueen vihreän ja digitaalisen siirtymän nopeuttaminen ja hyödyntäminen. Ensimmäinen vaihe sisältää ÄRM -tilanteen koordinointiin, henkilöihin kohdistuvia toimenpiteitä sosiaalisen kestävyyden näkökulmasta sekä yrityshankinnan ja yrityskehittämisen lisäresursointiin liittyviä hankkeita. Hankesalkku päivittyy prosessin edetessä.

Tavoitteena on luoda investoinneilla sekä työllisyyteen ja yritystoimintaan että TKI-toimintaan liittyvillä toimilla nopeasti alueelle uutta teolliseen kiertotalouteen, perusteollisuuteen ja matkailuun sekä kaupan ja

palveluiden aloille uusia sekä korvaavia työpaikkoja. Osaamisen kehittäminen on avainasemassa kaikissa toimissa. Osaamisen kehittymisen ja koulutuksen kautta saadaan työvoimarakennetta uudistettua. Tukea suunnataan yritysten uudistumisen, innovaatioiden ja osaamisen tueksi sekä vihreään siirtymään, digitalisaatioon ja teknologian hyödyntämiseen liittyvien valmiuksien parantamiseksi. Elinkeinojen monipuolistamiseksi myös yrittäjyyden vahvistaminen alueella on tärkeää. Alueella on potentiaalia olla aloittavien yritysten StartUp-keskittymä. Uusia yrityksiä halutaan syntyvän teollisuuden ja kiertotalouden ekosysteemiin mutta myös esimerkiksi matkailuun, palveluihin sekä asiantuntijapalveluihin.

Suuren työntekijämäärän irtisanomisuhka aiheuttaa monia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia laajasti sekä alueellisesti ja erityisesti suoraan irtisanomisuhan alla oleviin työntekijöihin sekä heidän lähipiiriinsä. Alkuvaiheessa korostuu yksilöllisen ja henkisen ja sosiaalisen tuen merkitys ja jatkossa työntekijöiden yksilölliset työllistymis-, koulutus- ja ammatinvaihtoratkaisut ja –mahdollisuudet. Kemin kaupungin, Keminmaan ja Simon kuntien ja koko alueen tavoitteena on pitää työntekijät alueella ja löytää heille uusia työpaikkoja tai koulutusvaihtoehtoja.

ÄRM-toimenpiteet tehdään yhdessä Stora Enson kanssa ja ne johtavat vähintään 1000 uuden työpaikan syntymiseen. Veitsiluodosta tulee kansallisesti merkittävä, Perämeren kaaren vetovoimaisin teollinen yrityspuisto kansainvälisine veturiyrityksineen.

Johdanto

Kemin kaupunki on valmistellut Stora Enson, Veitsiluodon tehtaan, sulkemisilmoituksen johdosta alueellista äkillisen rakennemuutoksen toimenpidesuunnitelmaa yhdessä Keminmaan ja Simon kuntien, Lapin Liiton, Lapin ELY-keskuksen, Lapin TE-toimiston, Lapin yliopiston, Lapin ammattikorkeakoulun, Kemi-Tornionlaakson koulutuskuntayhtymä Lappian, Rovaniemen koulutuskuntayhtymä (REDU) ja Digipoliksien sekä Stora Enson sekä Kemin- ja Keminmaan yrittäjät ry:n kanssa.

Veitsiluodon tehtaan sulkemisen negatiiviset vaikutukset ovat suoraan n. 700 työpaikkaa ja sen kokonaisvaikutus alihankintaketju mukaan lukien on n. 1500 menetettyä työpaikkaa. Sulkemisella on äärimmäisen negatiivinen vaikutus Kemin kaupungin talouteen sekä koko Meri-Lapin ja Lapin talouteen. Veitsiluodon tilanne kattaa ÄRM-työlle asetetut kriteerit, jotka edellyttävät valtioneuvostotason käsittelyä. Kriteerit ovat:

- Elinkeinoelämän rakenteissa on tapahtunut äkillinen muutos, josta aiheutuu uhkaava aluetalouden kriisi.
- Työpaikkojen poistumisen kokonaismäärä yrityksessä on useita satoja ja suhteellinen vaikutus on alueellisesti kriittinen.
- Alueella on jatkuvan elinkeinorakenteen kehittämisen seurauksena uudistumispotentiaalia.
- Valtioneuvoston lisätoimilla ja -rahoituksella katsotaan olevan oleellinen merkitys uudelleentyöllistymisessä sekä uuden yritystoiminnan ja työpaikkojen luomisessa.

Seuraavassa **ensimmäisen vaiheen** äkillisen rakennemuutoksen suunnitelmassa esitellään keinot minimoida tehtaan sulkemisen negatiiviset vaikutukset luomalla mahdollisimman nopeasti korvaavia työpaikkoja. Kemin äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelma on kaksi-kolmivaiheinen ja etenee nopean toiminnan tarpeista kohti pidemmän aikavälin toimenpiteitä, joiden päätavoitteena on alueen vihreän ja digitaalisen siirtymän nopeuttaminen ja hyödyntäminen. Ensimmäinen vaihe sisältää ÄRM -tilanteen koordinointiin, henkilöihin kohdistuvia toimenpiteitä sosiaalisen kestävyys näkökulmasta sekä yrityshankinnan ja yrityskehittämisen lisäresursointiin liittyviä hankkeita. Hankesalkku päivittyy prosessin edetessä.

Tavoitteena on esitetyillä investoinneilla sekä työllisyyteen ja yritystoimintaan sekä TKI-toimintaan liittyvillä toimilla varmistaa Metsä Fibren biotuotetehtaan suurhankkeen kitkaton toteutuminen sekä luoda nopeasti alueelle uutta teolliseen kiertotalouteen, perusteellisuuteen sekä matkailuun ja kaupan ja palveluiden aloille uusia ja korvaavia työpaikkoja. Osaamisen kehittäminen on avainasemassa kaikissa toiminnoissa. Osaamisen kehittämisen ja koulutuksen kautta saadaan työvoimarakennetta uudistettua.

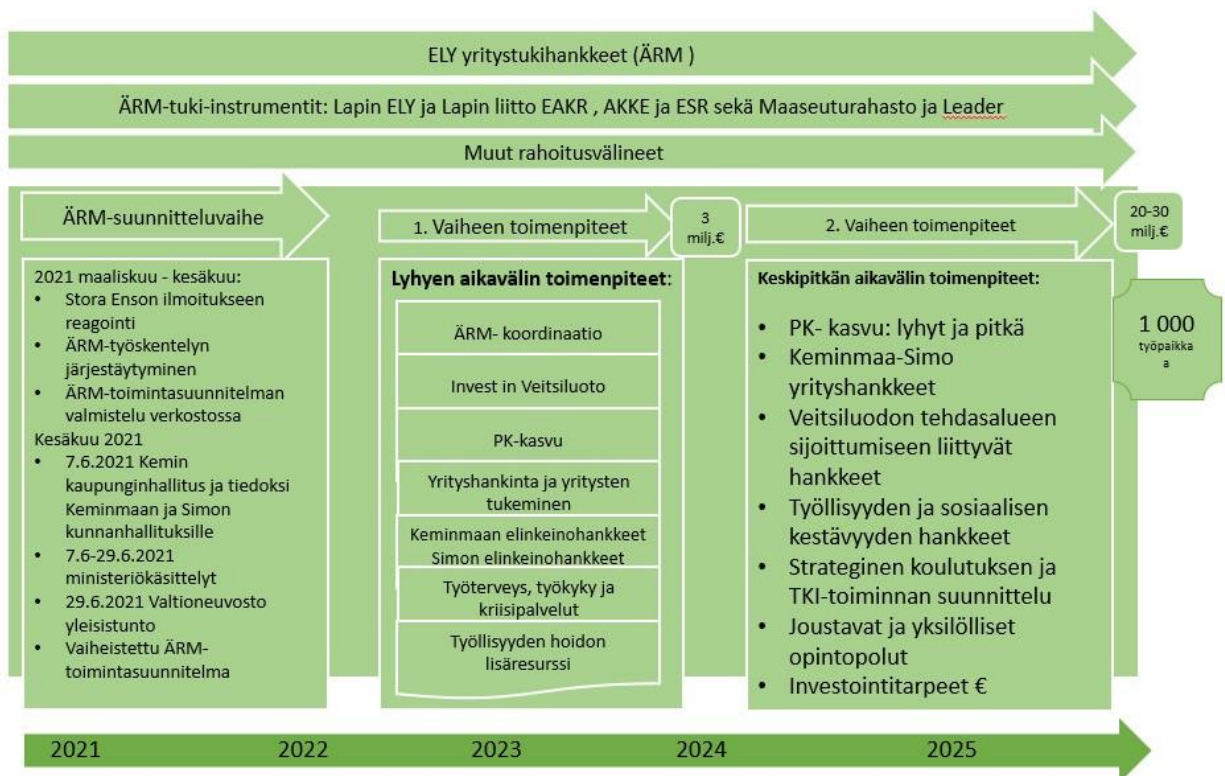
Tämä toimenpidesuunnitelma käsittää lyhyen ja keskipitkän aikavälin toimenpide-ehdotukset. Tavoitteena on luoda vähintään 1 000 uutta työpaikkaa (sis. uudet yritykset) suurten- ja keskisuurten sekä pienten pk-yritysten kautta. Myös mikroyrittäjyys on alueella tyypillinen yrittämisen muoto.

Valtioneuvosto käsittelee Stora Enson, Veitsiluodon, Kemin tehtaan äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman ensimmäisen vaiheen ja ÄRM-toimintasuunnitelman sisällön valtioneuvoston yleisistunnossa 29.6.2021.

ÄRM-toimintamallin mukaisesti aluetoimijat toimittavat yhteisen toimenpidesuunnitelman valtioneuvostolle. Se käsittää lyhyen ja keskipitkän aikavälin toimenpide-ehdotukset

- uudelleentöylyllistymisen tukemiseksi
- uusien työpaikkojen luomiseksi ja vanhojen uudistamiseksi
- yritysten liiketoimintamahdollisuuksien ja kasvun tukemiseksi
- muita tilannetta korjaavia toimia eri hallinnonaloilla (kuten infraa, hyvinvointia ja koulutusta) sekä
- ehdotuksen valtion rahoitukseksi.

Kuva: Äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelma eteneminen vaiheittain. Suunnitelman osat 1-3

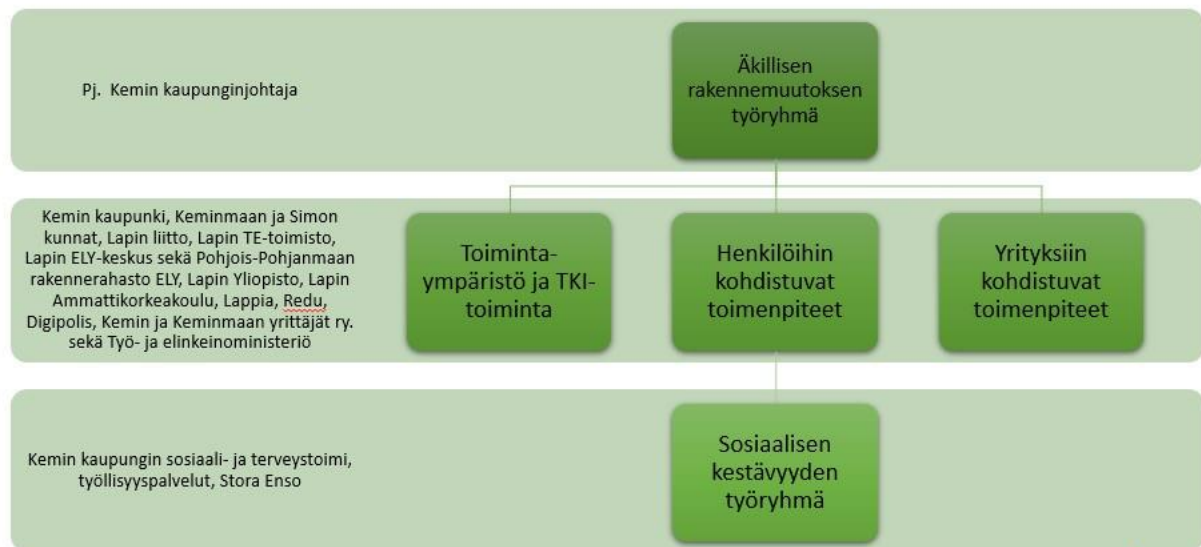
Äkillisen rakennemuutoksen toimintamalli

Meri-Lapin ja Lapin toimijoilla on ollut nopea valmius reagoida Veitsiluodon tehtaan sulkemisen aiheuttamaan äkilliseen rakennemuutokseen. Kemin kaupunki kutsui toimijat koolle jo heti asian julkistamisen ensimmäisenä päivänä 20.3.2021. Äkillisen rakennemuutoksen työryhmään kuuluvat Kemin kaupunki, Lapin liitto, Lapin TE-toimisto, Lapin ELY-keskus sekä Pohjois-Pohjanmaan rakennerahasto ELY, Lapin Yliopisto, Lapin Ammattikorkeakoulu, Lappia, Redu, Digipolis, Keminmaan ja Simon kunnat, Kemin ja Keminmaan yrittäjät ry. sekä Työ- ja elinkeinoministeriön ÄRM-toiminnoista vastaavat virkamiehet sekä Stora Enson Veitsiluodon johtoa.

Äkillisen rakennemuutoksen työryhmä on kokoontunut ja kokoontuu viikoittain ja saa yhteisen tilannekuvan päätöksenteon tueksi sekä tekee tarvittaessa ohjausta äkillisen rakennemuutoksen toimeenpanosuunnitelmalle. Varsinainen työskentely jakautuu kolmeen alatyöryhmään: Toimintaympäristö ja TKI-toiminta, henkilöihin kohdistuvat toimenpiteet sekä yrityksiin kohdistuvat toimenpiteet. Ryhmien kokoonpano liitteessä 1.

Kuva: Äkillisen rakennemuutoksen toimintamalli ja prosessi

Äkillisen rakennemuutoksen prosessi

Case – Veitsiluoto, Stora Enso

Stora Enso ilmoitti Kemin Veitsiluodon tehtaan mahdollisesta sulkemisesta 20.3 ja aloitti YT-neuvottelut Kvarnsvedenin ja Veitsiluodon tehtaiden henkilöstön kanssa suunnitelmasta lopettaa sellun ja paperin tuotanto pysyvästi molemmilla tehtailla. Suunnitellut sulkemiset toteutettaisiin vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä, ja ne vaikuttaisivat suoraan 670 henkilöön Suomessa ja 440 henkilöön Ruotsissa.

Stora Enso perustelee sulkemisaikeita pörssitiedotteessaan seuraavasti. "Paperin kysyntä Euroopassa on laskenut yli vuosikymmenen ajan. Tätä kehitystä on edelleen kiihdyttänyt koronaviruspandemia, joka on johtanut muutoksiin kuluttajien käyttäytymisessä. Tämän seurauksena Euroopan paperimarkkinoilla on huomattava ylikapasiteetti, mikä on johtanut historiallisen alhaisiin hintoihin ja haastanut monien paperitehtaiden kustannuskilpailukyvyn. Sekä Kvarnsvedenin että Veitsiluodon tehtaot ovat tappiollisia, eikä niiden kannattavuuden uskota saavuttavan tyydyttävää tasoa tulevaisuudessa. Puunhankinnan Pohjois-Suomessa ja Keski-Ruotsissa on tarkoitus jatkaa kuten ennenkin, sillä alueet ovat edelleen tärkeitä puuraaka-aineen lähteitä yhtiölle."

Mitään päätöksiä suunnitelluista sulkemisista tai henkilöstövaikutuksista ei tehdä ennen kuin paikalliset YT-neuvottelut on saatu päätökseen. Suunniteltu tehtaan sulkeminen vaikuttaisi n. 670 henkilöön, joista 530 työskentelee Paper-divisioonassa ja 140 kunnossapitoyhtiö Eforassa.

Veitsiluodon saha jatkaisi toimintaansa Wood Products -divisioonassa. Saha työllistää noin 50 henkilöä. Stora Enso pyrkii myymään osuutensa (50%) satamaoperaattori Kemi Shipping Oy:stä.

" Mikäli tehtaot päätetään sulkea, teemme tiivistä yhteistyötä yhdessä Stora Enson muiden toimipaikkojen, Kemin ja Borlängen kaupunkien ja muiden sidosryhmien kanssa tukeaksemme työntekijöiden uudelleen työllistämistä ja kouluttamista sekä käymme keskusteluja myös vaihtoehtoisten käyttötapojen löytämiseksi tehdasalueille. Palvelemme asiakkaitamme parhaalla mahdollisella tavalla koko prosessin ajan", sanoo Stora Enson Paper-divisioonan johtaja Kati ter Horst.

Tilannekuva Kemi ja Meri-Lappi kevät 2021

Meri-Lappi on vientiteollisuuden keskus ja Stora Enson, paperin kysynnän voimakkaasta laskusta johtuvasta tehtaan sulkemissuunnitelmasta huomimatta seuraavan kolmen vuoden näkymät ovat teollisuuden näkökulmasta hyvät.

Alkuvuodesta 2021 tullut positiivinen uutinen Metsä Fibren biotuotetehtaan rakentamisesta on ollut alueelle kasvusysäys ja sillä on huomattavia positiivisia vaikutuksia alueelle ja koko Suomelle. Tämä toki haastaa toimijat samanaikaisesti luomaan edellytyksiä elinkeinoelämän palautumiselle uuteen normaaliin ja osallistumaan suurhankkeeseen, joka luo uusia työpaikkoja teollisuuden arvoketjuun. Investointi on pohjoisen pallonpuoliskon suurin metsäteollisuuden investointi ja luo merkittävän määrän työpaikkoja rakennusvaiheessa. Positiiviset investoinnit ja näkymät teollisuudessa näkyvät myösiin, että valtio investoi lähivuosina noin 300 miljoonaa euroa Pohjois-Suomen väyläinfraan.

Matkailun ja sen oheistoimialojen osalta kriisistä toipumisen arvioidaan kestävän 3-5 vuotta. Korona on myös heikentänyt kaupan- ja palvelualojen toimintaa. Näiden toimialojen liiketoiminnan elpymiseksi ja kehittämiseksi tarvitaan tehostettuja toimenpiteitä ja myös taloudellisia panostuksia. Tukea voidaan suunnata yritysten uudistumisen, innovaatioiden ja osaamisen tueksi sekä vihreään siirtymään, digitalisaatioon ja teknologian hyödyntämiseen liittyvien valmiuksien parantamiseksi.

Merkittävän kehityspotentialin hyödyntämistä vaikeuttaa olennaisesti Kemin kaupungin osalta Metsä Fibren uuden tehdashankkeeseen liittyvät logistiikka investoinnit. Metsä-Fibren biotuotetehtaaseen liittyvät, tehtaan toiminnan mahdollistavat investoinnit, ovat tuottamassa Kemin kaupungille yhteensä noin 60 milj.euron taloudellisen vastuun sisältäen katuinfrastruktuurin muutostapeet 20 milj.€ sekä Kemin Sataman satamainfratruktuurin vaatimat investoinnit 40 milj.€. Valtion kustannus osuus on 170M€. Tämä tilanne on kokonaisuutena Kemin kaupungille kestävä ja vaikeuttaa merkittävästi tähän tilanteeseen liittyvän kehityspotentialin toteuttamista ja hyödyntämistä.

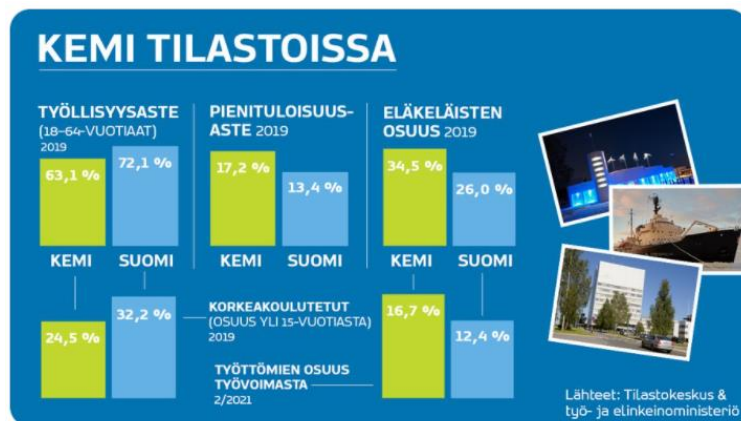
Vaikutukset aluetalouteen

Veitsiluodon sulkeminen tulee vaikuttamaan voimakkaasti Kemin, Keminmaan, Simon ja koko Meri-Lapin sekä myös Lapin aluetalouteen. Stora Enson tehtaan lakkauttaminen tulisi vaikuttamaan laajasti myös huolto- ja alihankintaverkostoon, mikä edellyttää yrittäjiltä liiketoimintojen uudistamista.

Loppuvuotta 2020 ja kulunutta vuotta 2021 ovat leimanneet erilaiset rakennemuutokset. Lapin teollisuusjätit elävät murroskautta. Tornion Outokummun terästehdas aloitti yhteistoimintamenettelyn viime vuoden loppupuolella. Siitä seurasi reilun kahdensadan työpaikan väheneminen ja tiukennuksia alihankkijoille. Positiivinen uutinen saatiin, kun Metsä Fibre ilmoitti käynnistävänsä uuden tehtaan rakentamisen Kemiin. Tehdashankkeella on huomattavia positiivisia vaikutuksia lähialueelle ja koko Suomelle. Hankkeeseen liittyen valtio investoi kaikkiansa lähivuosina noin 300 miljoonaa euroa Pohjois-Suomen raideinfraan.

Tehtaan sulkeminen aiheuttaa Kemin kaupungille n. 5 milj.€ ja koko Meri-Lapin alueelle noin 8 milj. €. veromenetykset mikäli kaikki työntekijät irtisanotaan eivätkä he työllisty uudelleen. Verotulomenetykset koskettavat siis voimakkaasti myös Kemin naapurikuntia. Veromenetykset Keminmaan osalta ovat noin 1,5 milj.€ ja Simon osalta noin 0,6 milj.€. Veitsiluodon työvoimajakautuu Meri-Lapin alueella niin, että 60 % henkilöstöstä on Kemistä, 7% Simosta ja 18% Keminmaasta. Irtisanottavien määrä suhteessa kunnan kokoon ja elinkeinorakenteeseen on Simossa miltei yhtä suuri kuin Kemissä. Veitsiluodon tehtaan sulkeminen vaikuttaa voimakkaasti alihankintaverkostoon ja voidaankin arvioida, että kerrannaisvaikutuksineen negatiivinen vaikutus Meri-Lapissa on noin 1500 menetettyä työpaikkaa. Alihankkijaverkostosta YT-neuvotteluiden piirissä kemiläisissä yrityksissä on jo tällä hetkellä noin 120 henkilöä.

Kemi-Tornion alue on teollisuuden vientikeskus. Stora Enson lakkauttamispäätös supistaa vientiä noin 300 – 400 milj. euroa. Negatiiviset vaikutukset esimerkiksi Kemin Satamalle ovat merkittävät. Menetys on suuri koko Suomen taloudelle.

Vaikutukset työllisyyteen ja sosiaaliseen kestävyyteen

Kemi-Tornion työllisyystilanne tulee muuttumaan dramaattisesti. Tähän saakka koronaviruksen rajoitustoimien vaikutukset työttömyyteen ovat olleet Kemi-Tornion seutukunnassa lievemmat kuin Lapissa keskimäärin johtuen teollisuuden vahvasta roolista alueen elinkeinoelämässä. Matkailuelinkeinon ja rajakaupan haasteet sekä rajat ylittävään muuhun toimintaan liittyvät ongelmat ovat kuitenkin heijastuneet alueen tilanteeseen ja lisänneet työttömyyttä. Ennen koronaa Meri-Lapin matkailun kasvu oli suhteessa alueen suurinta. Rajoitustoimenpiteiden myötä tämä kehitys pysähtyi ja matkailun myynti laski 80 %, mikä heijastui välittömästi myös ravintolatoimintaan ja palveluihin. Kesämatkailu ei tuonut Kemin matkailun vaikeaan tilanteeseen helpotusta eikä tätä ole näkyvissä myöskään tulevalle kesäkaudelle.

Helmikuun lopussa Kemi-Tornion seutukunnassa oli työttömiä noin 3 230 ja työttömien osuus työvoimasta 13,1 %. Työttömiä oli 14 % enemmän kuin vuotta aiemmin helmikuussa. Kemissä työttömiä oli 1 460, mikä on 210 (17 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Kemin työttömien osuus työvoimasta oli seutukunnan korkein 16,7 % (muissa seutukunnan kunnissa 9,2-12,1 %). Kemi-Tornio seutukunnan, erityisesti Kemin, ongelmana on jo pitkään ollut vaikea rakennetyöttömyys ja korkea nuorten työttömyys. Uusimpien työllisyystilastojen mukaan huhtikuun lopussa Kemi-Tornion seutukunnassa oli työttömiä 2 988 ja työttömyysaste 12,3%.

Outokummun teräsyhtiön työpaikkojen vähennykset ja Stora Enson käynnistytvä YT-menettely muuttaa tilannetta merkittävästi heikompaan suuntaan ja synkistää työllisyyden kehityksen ennustetta. Stora Enson YT-menettelyt kohdentuvat suoraan noin 700 henkilöön, lisäksi tehtaan mahdollisella alasajolla on merkittäviä vaikutuksia alihankintaketjuihin sekä välillisiä vaikutuksia muille toimialoille.

Työllisyystilanne Kemissä, Keminmaassa ja Simossa

Kemi on kärsinyt pitkään vaikeasta rakennetyöttömyydestä ja tehnyt v. 2011 lähtien pitkäjänteistä työtä rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämiseksi panostamalla työllistämiseen ja työhönkuntoutukseen. Laaja-alaisella työllä ja yhteistyöllä TE-toimiston, oppilaitosten ja järjestöjen kanssa työllisyysastetta on saatu nostettua ja työttömyyttä vähennettyä. Siitä huolimatta työttömyysaste on edelleen Lapin korkeimpia. Kemin vuosittainen työttömyysaste on kuitenkin laskenut vuodesta 2015 lähtien lukuun ottamatta koronapandemiavuotta 2020.

Koronapandemia on jo osaltaan vaikuttanut Meri-Lapin alueen työllisyyden hoitoon negatiivisesti. Useat yrittäjät ovat taloudellisessa ahdingossa ja työntekijät ovat edelleen lomautettuina.

Taulukko: Kemin, Keminmaan ja Simon työllisyystilanne huhtikuussa 2021 ja arvio työttömyysasteesta huhtikuun tilanteen mukaan, mikäli YT:n piirissä olevat jäävät työttömäksi*.

Kunta	Työvoima	Työttömyysaste	Työttömien määrä	Avoimet työpaikat	Arvio työttömyys-asteesta *
Kemi	8634	15,2 %	1311	473	20%
Keminmaa	3619	9,4%	341	111	12,7%
Simo	1128	9,1%	103	17	13,6%

Mikäli Stora Ensolta irtisanotaan kaikki 400 kemiläistä ja he jäävät työttömäksi, pelkästään se nostaa työttömyysastetta Kemissä 4-5 prosenttiyksikköä. Todennäköinen työttömyysasteen nousu on pienempi, mutta alihankintaketjusta mahdollisesti työttömäksi jäävät nostavat sitä edelleen. Keminmaalaisia on YT:n piirissä toiseksi eniten eli n. 120 henkilöä ja Simosta n. 50 henkilöä, mikä lisäisi työttömien määrää liki 50 %:lla ja nostaisi työttömyysastetta vastaavasti 4-5 %-yksikköä.

YT-Neuvotteluiden kuva ja työttömyydestä aiheutuvat kustannukset

YT-neuvottelujen piirissä olevista lähes puolet on yli 50-vuotiaita. + 60 - vuotiailla on voimassaolevien lakien mukaan mahdollisuus päästä ansiosidonnaiselle työttömyysturvalle ja ns. työttömyysturvan lisäpäiville eläkkeelle pääsyyn saakka elleivät työllisty ennen sitä. 57-60 vuotiaana, kun ansiosidonnainen työttömyysturva päättyy, on mahdollisuus viimesijaisena keinona päästä kunnan velvoitetyöhön 6 kk:ksi. Kaupunki/kunta saa palkkauskuluihin 50 % palkkatuen. Yksi 6 kk:n työllistämisyksikkö on kustannuksiltaan tällä hetkellä n. 14 000 € ja netto n. 7000 €.

Mikäli nyt 55v-58 v. joutuvat irtisanotuiksi eivätkä työllisty, tulevat he n. 2,5 vuoden päästä kunnan työllistämismenettelyn piiriin. Arviolta heitä on n. 90 henkilöä, mikä aiheuttaa n. 1,3 milj. euron vuosittaisen bruttokustannuksen kunnille. Laskennallinen osuus on suurin Kemiin eli 55 hlöä. Tämä on kaupungille lähes 1 000 000 € mahdollinen menoerä ja nettona 500 000 €/vuosi. Kemin kaupunki käyttää työllisyyspalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen vuosittain n. 4,7 miljoonaa euroa (brutto), josta työmarkkinatuen kuntaosuus on n. 2 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 työmarkkinatuen kuntaosuutta maksettiin 2,2 milj. €.

Verotulojen väheneminen, velvoitetyöllistämisen lisääntyminen ja työmarkkinatuen maksuosuuksien kasvaminen koskee niin Kemiä, Simoa kuin Keminmaata. Pienillä kunnilla on pienemmät resurssit käytettävissään työllisyyden hoitoon kuin esimerkiksi Kemissä.

Simon kunnassa työllisyyspalveluissa työskentelee tällä hetkellä vain 1 htv, joka sekin määräaikainen. Simon kunnan osuus irtisanottavista henkilöistä on 7% eli noin 50 henkilöä. Se on pienelle kunnalle erittäin iso määrä. Simo on kuntana pieni, mutta pinta-alaltaan erittäin suuri ja harvaan asuttu. Työssäkäyntialue on 80km, joka täyttyy jo kunnan sisällä harvemmin asutuilla alueilla. Pelkona on, että irtisanottavat kauempana asuvat työntekijät eivät löydä ammattiaan vastaavaa työtä läheltä asuinpaikkaansa. Tämä voi myös vaikuttaa ajatukseen siitä, että he jäävät kotiin työttömyysturvan varaan eivätkä koe tarpeelliseksi lähteä uudelleen kouluttautumaan tai hakemaan töitä kauempaa, varsinkin jos eläkeikä ei ole kaukana. Simossa on meneillään Hankinnoilla työllistämisen työllisyyspoliittinen hanke.

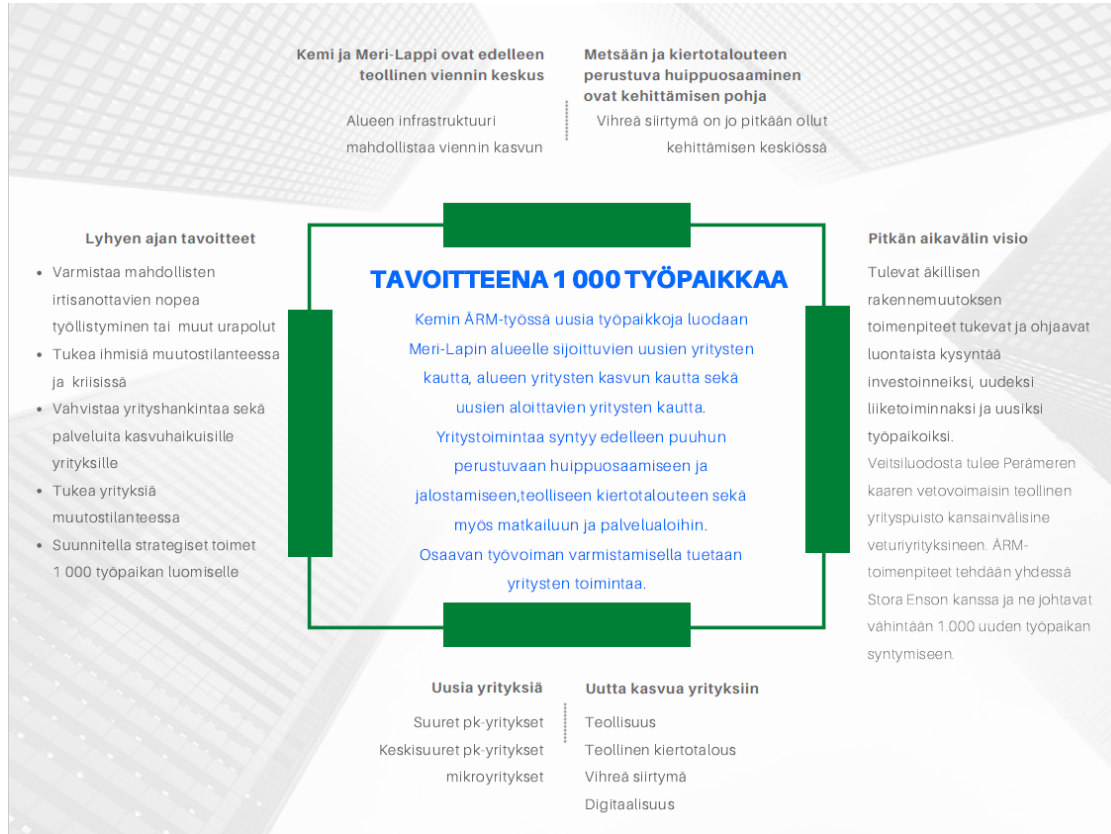
Työllisyyskatsauksen 4 /2021 mukaan Keminmaassa on työttömiä 341. Stora Enson ilmoituksen mukaan YT-menettelyn piirissä on n. 670 henkilöä, joista keminmaalaisia 121. Joten pahimmillaan Keminmaassa työttömien määrä nousee 462. Tällä hetkellä työllisyysyksikön asiakkaita on Keminmaassa kaiken kaikkiaan n. 110, joista n. 70 kanssa tehdään aktiivisia työllisyystoimia.

Tällä hetkellä Keminmaassa on aloitettu VALTTI-hanke (ESR), jonka tarkoituksena on edistää työllistymistä valmennuksen ja osaamisen vahvistamisen keinoin yhteistyössä työelämän ja oppilaitosten kanssa. Kuntien työllisyyspalvelujen nykyinen vakinainen henkilöstöresurssi menee lakisääteisten palvelujen tuottamiseen.

Äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman visio ja sisältö

Kemin äkillisen rakennemuutoksen toimintasuunnitelman keskeisenä tavoitteena on nopeasti minimoida Veitsiluodon tehtaan sulkemisen negatiiviset vaikutukset. Ensivaiheen tehtävinä on nopeasti varmistaa irtisanottavien ja työttömyysuhan alaiseksi joutuneiden vajaan 700 henkilön osalta, että heille voidaan tarjota niin henkisen jaksamisen tukea kuin työllisyys- ja koulutuspalveluita. Ensivaiheen tehtävänä on myös nopeasti valmistautua mahdollisen tehtaan sulkemisen aiheuttamaan tilanteeseen Veitsiluodon alueen uudelleenkäytöstä sekä uuden työn löytämisestä mm. alihankkijaverkostoille. Tilanne nopeuttaa jo alueella käynnissä olevaa tarvetta **elinkeinojen ja työpaikkarakenteen monipuolistamiseen.**

Stora Enson Veitsiluodon tehtaan sulkemissuunnitelma on metsäteollisuushistorian suurimpia tehtaan alasajoja ja se jättää merkittävän aukon alueen liikevaihtoon, vientiin ja työllisyyteen. Alueella on samaan aikaan käynnissä positiivinen rakennemuutos Metsä Fibren uuden biotuotetehtaan rakentamisen myötä. Alueen toimijoiden kuten Kemin kaupungin, Digipolis oy:n sekä Keminmaan ja Simon kuntien elinkeinojen kehittämiseen varatut resurssit ovat jo ennestään olleet riittämättömät ja negatiivisen rakennemuutoksen tilanne haastaa tätä entisestään. Toimijoiden on nopeasti pystyttävä

saamaan resurssia mm. yritysneuvontaan ja -hankintaan. Metsäfibren myötä Kemin ja lähialueiden kiinnostavuus on noussut alueella toimivan vahvan teollisuuden ja kiertotalouden ekosysteemin ansiosta. Myös Kemin logistinen sijainti satamineen on loistava. Tämä on aktivoinut niin pienempien pk-yritysten sijoittumishaluja kuin isompienkin pk-yritysten sijoittumishaluja alueelle. Alueen työvoimaresurssi on myös hyvä. On arvioitu, että 120 km säteellä Veitsiluodon tehtaasta löytyy noin 13 600 henkilön työvoimaresurssi, sisältäen oppilaitoksista valmistuvat.

Stora Enson Veitsiluodon tehtaiden mahdollinen sulkeminen on valtava kriisi ja samalla mahdollisuus. Tilanteen mediajulkisuus on tuonut merkittäviä yhteydenottoja useilta teollisuus- ja teollisuudenpalveluliiketoiminnan aloilta. Veitsiluodon sijainti, teollinen infrastruktuuri ja resurssit sekä hyvät logistiset yhteydet herättävät laajaa mielenkiintoa. Tulevien äkillisen rakennemuutoksen toimenpiteiden täytyy tukea ja ohjata luontaista kysyntää investoinneiksi, uudeksi liiketoiminnaksi ja uusiksi työpaikoiksi.

Veitsiluodosta tulee Perämeren kaaren vetovoimaisin teollinen yrityspuisto kansainvälisine veturiyrityksineen. ÄRM-toimenpiteet tehdään yhdessä Stora Enson kanssa ja ne johtavat vähintään 1.000 uuden työpaikan syntymiseen.

Toimintaympäristöä kehitetään suurteollisuuden imussa

Sulkemispäätös on suuri kriisi alueelle mutta siitä huolimatta sitä on pidettävä myös mahdollisuutena vauhdittaa Kemin ja Lapin teollisuuden digitaalista ja vihreää siirtymää. ÄRM-toimenpiteiden lähtökohtana on, että Kemi säilyy edelleen vahvana metsään ja kiertotalouteen panostavana vientikeskittymänä. Haluamme olla mukana mahdollistamassa Veitsiluodon tehdasalueesta vetovoimaista yrityspuistoa ja Kemin, Simon ja Keminmaan alueista entistä kestävämpää ja tuottavampaa teollisuuskeskittymää.

Elinkeinorakenteen monipuolistamiseen liittyy myös kiinteästi muiden teollisuuden rinnalla kehittyvien toimialojen kuten matkailu, kaupan- ja palvelualojen sekä asiantuntija-alojen kehittäminen. Kemissä on hyvä pohja menestyksekkäälle matkailulle. Kemin kaupungin investoimana on rakennettu Mansikkakanon alueelle ympärivuotinen Lumilinna, joka experience 365 – tuotemerkillä on ollut haluttu tuote kansainvälisille etenkin aasialaisille sekä välimerenalueen matkailijoille. Viipymäalueella on kuitenkin vielä lyhyt ja alueelle tarvitaan monipuolisempaa ohjelmapalvelu sekä myös majoitustarjontaa. Myös matkailun ympärivuotisuuden kehittämiseen mm. Mereen ja Saaristoon sekä luontokohteisiin perustuvaan kehittämistyöhön tarvitaan rahoitusta, jotta matkailun työllistävyyttä voidaan nostaa.

Korona on heikentänyt alueen kilpailukykyä ja matkailuyritykset ovat menettäneet lähes kaikki asiakkansa. Kesämatkailu ei alueella ole ollut niin kehittynyt, että edellisen kesän kotimaanmatkailusta olisi saatu tälle alueelle helpotusta. Korona on myös heikentänyt palvelualojen ja kivijalkakaupan kannattavuutta ja alueella on iso riski menettää huomattava määrä yrityksiä. Olisi ensiarvoisen tärkeää, että Metsä Fibren rakentamisaikainen lisäväestö, joka on arvioilta kolmen vuoden aikana noin 15 000

työntekijää, saataisiin alueella hyödynnettyä. Yritykset tarvitsevat nyt tukea koronasta selviämiseen ja tuotteiden sekä osaamisen kehittämiseen. Myös yhteismarkkinoinnille etenkin matkailun osalta on tarvetta.

Elinkeinojen monipuolistamiseksi myös yrittäjyyden vahvistaminen alueella on tärkeää. Alueella on potentiaalia olla aloittavien yritysten StartUp-keskittymä. Uusia yrityksiä halutaan syntyvän teollisuuden ja kiertotalouden ekosysteemiin mutta myös esimerkiksi matkailuun, palveluihin sekä asiantuntijapalveluihin. Alueen kasvuyritykset tulee voida kartoittaa uudelleen äkillisen negatiivisen rakennemuutoksen takia, sillä tilanne voi haastaa vanhoja kasvuyrityksiä mutta myös avata uusia kasvumahdollisuuksia. Myös Metsä Fibren rakennusvaiheen aika on otollinen kasvuhaluukille yrityksille. ÄRM- toimintasuunnitelmassa on keskeinen rooli PK – kasvuohjelmalle, jossa on lyhyen tähtäimen kasvuohjelma sekä pidempi kasvuohjelma, jossa keskiössä on digitaalinen ja vihreä siirtymä.

Kemin seudun vihreän siirtymän ytimessä on teollinen kiertotalous (www.teollinenkiertotalous.fi). Alueella on kehitetty pitkäjänteisesti kiertotaloutta teollisuuden, muiden alan yritysten ja julkisen sektorin ohjauksessa. Voidaan puhua teollisen kiertotalouden edelläkävijä alueesta. Kts. LIITE 2. Hyvä pohjatyö edistää uuden teolliseen kiertotalouteen perustuvan ekosysteemin muodostamista Veitsiluotoon.

Työllisyyden ja sosiaalisen kestävyys näkökulmat ÄRM-työssä

Näin suuren työntekijämäärän irtisanomisuhka aiheuttaa monia lyhyen ja pitkän aikavälin vaikutuksia laajasti sekä alueellisesti ja erityisesti suoraan irtisanomisuhan alla oleviin työntekijöihin ja heidän lähipiiriinsä. Alkuvaiheessa korostuu yksilöllisen ja henkisen ja sosiaalisen tuen merkitys ja jatkossa työntekijöiden yksilölliset työllistymis-, koulutus- ja ammatinvaihtoratkaisut ja -mahdollisuudet. Kemin kaupungin ja koko alueen tavoitteena on pitää työntekijät alueella ja löytää heille uusia työpaikkoja tai koulutusvaihtoehtoja. Tämä edellyttää tiivistä yhteistyötä Stora Enson, TE-toimiston, ELY:n, oppilaitosten ja kaupungin välillä. Tälle yhteistyölle on luotu pohjaa hankeyhteistyössä ja mm. Kemin kaupungin ja oppilaitosten kumppanuussopimuksessa vuosille 2021-2025. Henkilöihin kohdistuvia toimenpiteitä suunnittelee ÄRM-alatyöryhmä, jossa on edustajat kaikilta em. toimijoilta.

Toimenpiteitä tulee suunnitella myös ennakoivan hyvinvoinnin näkökulmasta eli tukikeinoja tarvitaan heti, ettei työttömyys pitkity ja työttömyyteen liittyvät psyykkiset ja sosiaaliset reaktiot kroonistu. Kriisiapua tulee tarjota aktiivisesti, monikaan ei ehkä itse hakeudu palvelujen piiriin, ei ainakaan ennakoivasti. Sosiaalinen jatkuvuus ja yhteisöllisyys on ollut Veitsiluodon tehtaiden pitkän historian aikana vahvaa ja sen jatkuvuudesta on tärkeää huolehtia. Tehtaan lopettamisilmoitus on henkinen ja sosiaalinen kriisi koko alueelle ja voidaan puhua yhteisöllisestä ja kollektiivisesta surusta, minkä tilanne aiheuttaa. Monelle irtisanomisuhan alla olevalle on ensimmäinen kerta joutua työttömäksi, jolloin tarvitaan apua ja tietoa palveluista, Monella digitaidot voivat olla heikot, tiedot uudelleen kouluttautumisesta puutteelliset ja esim. asiointi Te-palveluissa voi olla ensimmäinen kerta. Irtisanomisuhka on myös suuri taloudellinen kriisi irtisanomisuhan alla oleville ja koko seudulle. Työttömyyden pitkittyessä kustannukset kaatuvat koko yhteiskunnan kuluksi, ellei työttömyyttä

pystytäkään ehkäisemään. Perustuen Stora Enson henkilöstön ikärakenteeseen ja koulutustaustaan, tullaan tarvitsemaan ensi syksystä lähtien erilaisia valmennuksia, muuntokoulutuksia, yhteishankintoja, työkyvyn arviointia sekä muita tukitoimenpiteitä työllistymisen ja kouluttautumisen tueksi. Alueen elinvoiman ja tulevien työvoimatarpeiden kannalta on erityisen tärkeää saada nuorimmat ikäluokat jäämään alueelle työhön tai uudelleen koulutukseen. Heillä ei välttämättä ole vielä sellaisia sidoksia alueeseen kuin vanhemmalla ikäpolvella. Nopeasti löytyvä uusi työ on paras alueella kiinnipitävä tekijä. Koulutus- ja työllistymismahdollisuudet tulisi saada nopeasti esille ja tarjota henkilökohtaista palvelua, mielellään yhdestä paikasta.

Irtisanomisprosessi on pitkä ja psykososiaalinen avuntarve tulee ajankohtaiseksi hyvinkin pitkällä aikavälillä. Joillakin alussa, joillakin myöhemmin syksyllä ja joillakin vasta, kun tilanteet ovat konkretisoituneet omassa elämässä. Tämän vuoksi avunantamiseen pitää varautua pitkällä aikavälillä, monipuolisesti, matalalla kynnyksellä ja laaja-alaisesti, ei pelkästään irtisanottujen osalta, vaan myös heidän perheiden ja lasten, jotka voivat oirehtia vanhempien stressin ja huolten lisääntyessä. Erityisesti ennaltaehkäisevään työhön tulee panostaa. Tukea ja ohjausta tarvitaan.

Sotepuolelle tarvitaan erityisesti työntekijöitä ennaltaehkäisevään työhön, niin aikuisten psykososiaaliseen työhön kuin myös perheiden ja lasten psykososiaalisen hyvinvoinnin varmentamiseen irtisanomistilanteessa. Vanhempien huonovointisuus heijastuu vahvasti koko perheeseen, ja usein lapset oirehtivat näkyvästi. Jos ongelmiin ei tartuta varhaisessa vaiheessa, niin usein ongelmat moninkertaistuvat ja monimutkaistuvat.

Syksyllä ja ensi vuoden alussa sotepuolen ylimääräinen resurssitarve on äkilliseen rakennemuutokseen liittyen **kahden työntekijän resurssi** (yhteensä n. 100 000 €). Tarkoitus olisi, että psykososiaalista tukea annettaisiin työparityöskentelynä ((mielen)terveyshoitaja ja sosionomi) perheneuvolan kautta suunnaten palveluja laajasti irtisanotuille, mutta myös heidän perheilleen ja erityisesti lapsille. Lisäksi kartoitetaan, onko tarvetta päihdepuolen resurssilisäykseen. Myös simolaisten ja keminmaalaisten tuen tarve edellyttää lisäresursointia tai ostopalvelua n. 30 000 €.

Tavoitteena työllisyyden ja sosiaalisen kestävyysedistämistä on

- Uudelleentyöllistymisen ja /tai osaamisen lisäämisen, uudelle alalle tai uuteen ammattiin kouluttautumisen toimenpiteet
- Irtisanomisuhan alla olevien tukeminen ja uusien mahdollisuuksien löytäminen
- Työttömyyden pitkittymisen ja siitä aiheutuvien haittojen ehkäiseminen
- Alueen elinvoiman vahvistaminen
- Osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen, työvoimapotentialin kartoitus uutta liiketoimintaa varten

Nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan metsäalalle, biotuotealalle, kiertotalouteen, matkailuun ja sote-aloille tekijöitä. Matkailun työntekijöiden tarve kasvaa, kun nyt alalla olevat ovat siirtyneet muihin töihin. Sote-puolella on iso työvoimapula. Kyse voi olla rajusta alanvaihdosta, mutta sote-alaa kannattaa harkita.

Henkilöihin kohdentuvina palveluina tulee järjestää:

- Ohjaus- ja neuvonta
- Osaamisen kehittäminen, koulutuspalvelut, "Koulutustori"
- Työllistymisen edistäminen, työllisyyspalvelut
- Hyvinvointipalvelut, sosiaalityö, työterveyshuolto jatkossa
- Talousneuvonta, taloudellinen tuki
- Asiakasohjaus, palveluohjaus ja osaamiskartoitukset, yksilölliset ja räätälöidyt polut
- Yrittäjyysneuvonta
- Hankkeet, käynnissä olevien hyödyntäminen ja uudet hankkeet
- Henkilöstövuokrausyritykset resurssina työnvälityksessä
- Kemin kaupungin työllisyyspalveluiden Työtä Kemissä! -ESR-hankkeen ja TE-palveluiden **yhteispalvelu Pointti** on yksi mahdollinen alusta määrittämiseen ja osaamisen kehittämiseen. Työtä Kemissä!- työllisyyden yhteispalvelun kehittäminen v. 2020-2022-hankkeelle tehdään kohderyhmämuutos, niin että myös työttömyysuhan alla olevat saavat hankkeen palvelut ja Pointti-yhteispalvelusta tulee yhteinen toiminta-alusta ja fyysinen toimitila kaikille toimijoille. Edellyttää myös **Kemin kaupungin työllisyyspalvelujen henkilöstöresurssien lisäämistä 1 htv:lla ja lisäksi Keminmaan ja Simon kuntiin yht. 1 htv. työllisydenhoitoon ja ns. Kiertävään Pointtiin/palvelupisteeseen.**

Osaamisen ja TKI -toiminnan kehittäminen

Stora Enson Veitsiluodon tehtaan mahdollinen sulkemispäätös ja Metsä Fibren Kemian biotuotetehtäsinvestointiin liittyy myös huomattava määrä osaamisen kehittämiseen liittyviä tarpeita alueen yrityksissä ja puunhankintaan liittyen laajemmin Lapissa ja lähialueilla. Lapin oppilaitoksilla on hyvät valmiudet reagoida koulutustarpeisiin. Ammattiopisto Lappia, REDU sekä Lapin ammattikorkeakoulu ja Lapin yliopisto ovat vahvasti mukana tukemassa alueen äkillisen rakennemuutoksen mahdollisimman nopeasta elpymisestä.

Osaamisen kehittämiseen ja lisäämiseen huomioitavaa irtisanomisuhan alaisen henkilöstön osalta on, että monella Stora Enson Veitsiluodon tehtaan työntekijällä on pitkä, yli 10 vuotta kestänyt työura. Osalla työura on kestänyt yli 30 vuotta (217 hlö, sis. sahan työntekijät). Samoin henkilöstön rakenne (pl. saha) on seuraava: työntekijät (481 hlö), toimihenkilöt (73) ja ylemmät toimihenkilöt (69). Osaamiseen kohdistuvissa toimenpiteissä huomioidaan henkilöstön rakenne, työurien pituus ja koulutustausta.

Koulutustaso on Kemissä ja Simossa muuta maata ja Lappia alhaisempi. Kun koulutustasomittain oli Kemissä 316 ja Simossa 290 vuonna 2017, oli se koko maassa 369 ja Lapissa 338. Koulutustasomittain on indikaattori, joka ilmaisee väestön koulutustason laskemalla perusasteen jälkeen suoritettua korkeimman koulutuksen keskimääräisen pituuden henkeä kohti. Esimerkiksi koulutustasoluku 246 osoittaa, että teoreettinen koulutusaika henkeä kohti on 2,5 vuotta peruskoulun suorittamisen jälkeen. Väestön koulutustasoa laskettaessa perusjoukkona käytetään 20 vuotta täyttäneitä väestöä. Äkillinen rakennemuutos Kemissä paineistavat koulutusorganisaatioiden, sidosryhmien ja kunnan yhteistyönä toteutettavia avauksia, jotta Kemian ja ympäryskuntien alue nähtäisiin houkuttelevana sijoittautumiskohteena paitsi teollisuuden toimijoille, myös muuttajille.

Elinikäisen oppimisen ja jatkuvan oppimisen näkökulmat korostuvat tulevan osaamisen ennakoinnissa. Tällöin tarve on kokonaisuuksien katsomiselle ja koordinoinnille sekä elinikäisen oppimisen viemiselle käytännön toimenpiteiksi. Ratkaisuja haetaan lyhyellä aikavälillä osaamisen kehittämisen ja lisäämisen osalta (mm. muutokoulutukset, täydennyskoulutukset), mutta ratkaisuja haetaan pitkällä aikavälillä koulutustason nostoon. Koulutusneuvontaa ja -ohjausta tekevät useat eri tahot: kaupunki, TE-palvelut, oppilaitokset ja hankkeet, mutta neuvonnan ja ohjauksen merkitys ja tiedonkulku eri toimijoiden kesken koetaan ratkaisevaksi opintopolkujen löytämisessä. Nivel- ja siirtymävaiheet työelämästä opiskeluun, työttömyydestä tai työuran etenemisessä ovat merkityksellisiä. Tarvitaan myös neuvontaa, millä etuudella kouluttaudutaan.

Työllisyyden edistäminen edellyttää vahvaa panostusta koulutukseen ja osaamiseen. Muuttuvan työelämän vaatimukset lisäävät oman osaamisen päivittämisen ja jatkuvan oppimisen tarvetta merkittävästi. Työelämän tarpeiden nopea muutos, kuten äkillisessä rakennemuutoksessa on kyse, edellyttää koulutuksen järjestäjiltä nykyistä suurempaa ketteryyttä. Koulutusta eniten tarvitsevat osallistuvat koulutukseen kuitenkin vähiten. Osaavat ja luovat ihmiset ovat Lapin kasvun tärkeä mahdollistaja. Teollisuuden automaatio, ennakkoiva kunnossapito, digitaaliset työ- ja asiakkuusympäristöt kasvattavat osaavan henkilöiden tarvetta. Nyt ja tulevaisuudessa tarvitaan uusia osaajia infra- ja teollisuusrakentamiseen, puurakentamiseen, metsäalalle, biotuotealalle,

kiertotalouteen, matkailuun ja sosiaali- ja terveysaloille tekijöitä. Matkailun työntekijöiden tarve kasvaa, kun nyt alalla olevat ovat siirtyneet koronapandemia-aikana töihin muille aloille. Sosiaali- ja terveysalalla on iso työvoimapula.

Oppilaitosten osaamisen kehittämisen ja lisäämisen toimenpiteet keskittyvät nopeisiin toimenpiteisiin (esim. muunto- ja täydennyskoulutukset) ja pitemmän aikavälin toimenpiteisiin (esim. tutkintoon johtavat koulutukset, koulutusaloihin liittyvät muutokset, oppimisympäristöihin liittyvät investoinnit). Ennakointitietojen perusteella seutukunnassa ja Pohjois-Suomessa on kasvava tarve nykyistä suuremmalle työntekijämäärälle logistiikassa (sekä kuljetus että varastointi), kaivosalalla, maanrakennusalalla, raskaan kaluston asennustehtävissä, teollisuuden asennus- ja kunnossapitotehtävissä (mm. mekaaninen asennus, sähkö- ja automaatioasennus, hitsaus), rakennusalalla, metsäalalla, sosiaali- ja terveysalalla ja tieto- ja viestintätekniikan alalla.

Äkillisen rakennemuutoksen myötä suuria koulutusaloja täytyy nopeasti suunnata Meri-Lapin alueella uudelleen etenkin ammatillisessa koulutuksessa. Prosessi-/sähköalan mahdollisia uusia suuntautumisia ovat esim. akkuteollisuus, bio- ja kiertotalous, vaihtoehtoiset energiat (esim. tuuli, kaasu, vety) ja tekstiiliteollisuus/puukuitu. Kaikkiin aloihin liittyy vahva digitalisaatiokehitys. Yrittäjyys on myös yksi itsensäyöllistämisen vaihtoehto ja osaamisen kehittämisen lähtökohta. Yrittäjyys tukee myös alueen elinkeinorakenteen monipuolistumista.

Yritysten kehitystyötä tukevat oppilaitosten oppimisympäristöt, joita voitaisiin kehittää vahvemmin kohti yritysten TKI-toimintaa esim. protopajaympäristöiksi. Koulutusmäärien kasvattaminen nykyiseltä tasolta, koulutuksien suuntauksien nopea muuttaminen ja TKI-toiminta vaativat lisäinvestointeja niin oppimisympäristöihin, opetuskalustoon, tiloihin kuin henkilöstöön. Yhtenä ratkaisuna on TKI-asiantuntijatuki, jonka tavoitteena on alueen yritystoimintaa tukevien TKI- ja koulutushankkeiden rakentaminen alueelle yhteistyössä Meri-Lapin alueen kehittäjä- ja oppilaitosverkoston kanssa. Lisäksi korkeakoulut pystyvät tarjoamaan tutkimusta esim. sosiaalisen kestävyysnäkökulmaan.

Osaajia tarvitsevien yritysten näkökulmasta nopeat osaamisen kehittämisen tai alanvaihtoon liittyvät ratkaisut ja kouluttautumiset vaativat ELY-keskuksen rahoituksen varmistamiseen yhteishankintakoulutusten (Muutos, Täsmä, Rekry) sekä vastaavien koulutushankintojen rahoittamisessa ja toteuttamisessa. Alueen oppilaitoksilla on hyvät valmiudet tällaisten nopeina toimenpiteinä tapahtuvien koulutusten toteuttamisessa. Oppilaitoksilla on lisäksi vahvaa kokemusta uraohjauspalveluiden toteuttamisesta. Asiakasohjauksen ja koulutusneuvonnan merkitys korostuu ja nykyisten resurssien lisäksi tarve on ohjauksen henkilöstöresurssille.

Koulutustason nosto ja asiantuntijaosaamiseen kasvattaminen Meri-Lapin alueella vaatii panostuksia korkeakoulutukseen. Monella tekniikan alalla asiantuntijoiden tarve kasvaa jopa moninkertaisesti nykyiseen määrään verrattuna. Pula näistä osaajista hidastaa yritysten kasvua. Esimerkkejä ohjelmistokehitys, datan ja tekoälyn hyödyntäminen, robotisaatio ja automatisaatio, 5G/6G teknologia. N. 10 % irtisanomisuhan alaisista työntekijöistä on korkeakoulututkintojen suorittaneita. Tämä ryhmä on potentiaalinen korkeakoululle jatkokouluttautumisen näkökulmasta, mutta irtisanomisuhan alla on myös muita uudelle työuralle mahdollisesti korkeakoulussa kouluttautuvia.

Osaamisen kehittämiseen ja koulutuksiin liittyvät toimenpiteet:

Aikavälillä Q4/2021 – 2023:

- Vetovoimaisten ja työllistävien alojen (mm. logistiikka, kaivosala, teollisuuden asennus/kunnossapito, maanrakennusala, sosiaali- ja terveysala) koulutusten, oppimisympäristöjen kehittäminen, koulutusten uudelleen suuntaaminen
- Yrittäjyyden edistäminen
- Digitalisaation ja teknologian edistäminen

Aikavälillä 2022-2025:

- Uusien alueelle avautuvien liiketoimintojen TKI- ja oppimisympäristöjen kehittäminen

Hankesalkku– vaiheistettu suunnitelma

Hankesalkku – äkillisen rakennemuutoksen rahoituksen suunnitelma. (Päivitty prosessin edetessä)

Valtioneuvosto vahvistaa äkillisen rakennemuutoksen rahoituksen. Rahoitus kanavoidaan alueelle maakuntaliiton AKKE-rahoituksen sekä ELY-keskuksen yritysrahoituksen kautta. ÄRM-rahoitusta voidaan myös kohdistaa alueelle olemassa olevien rahoitusvälineiden kautta kuten EAKR, ESR, Maaseuturahasto, Leader, Business Finland rahoituksen tms. kautta.

ASIA	TAVOITE	€	MAHD. RAHOITUS
VEITSILUODON ÄRM-TOIMINNAN KOORDINOINTI	Toimintojen ja verkoston koordinointi ja tulevien hankkeiden valmistelun koordinointi yhteistyössä verkoston kanssa, 2 v	400 000	Lapin liitto/ AKKE
INVEST IN VEITSILUOTO	Tehdasalueen uudelleen käyttö, KV-yritysten houkuttelu, vihreä siirtymä sekä alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen (Kansallinen merkitys)	1 milj.	ÄRM: ELY – yritysrahoitus / toimintaympäristötuki (Hanke valmiina)
KEMIN ÄRM-AGENTTI	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, yritysten sijoittuminen, vihreä siirtymä.	200 000	ÄRM: Lapin liitto / AKKE (hakemus on jätetty)
PK-KASVU- VALMISTELU	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja kasvuyritysten kiihdyttäminen	144 000	ÄRM: ELY – yritysrahoitus / toimintaympäristötuki
PK-KASVUOHJELMA 10 + 100 VAIHE 2.	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja kasvuyritysten kiihdyttäminen	1 milj. Hyvin alustava	ÄRM: ELY – yritysrahoitus / toimintaympäristötuki
VEDYN MAHDOLLISUUDET KEMILLE	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, vihreä siirtymä, KV-yritysten houkuttelu (Kansallinen merkitys)	300 000	ÄRM:ELY – React EU (hakemus on jätetty)
KEMI- MATKAILUN MASTERPLAN	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, vihreä siirtymä.	400 000	ÄRM:Lapin liitto, REACT (hakemus on jätetty)
KORONASTA KASVUUN, YRITTÄJIEN TYÖHYVINVONTI	Yrittäjien jaksaminen, liiketoimintojen kehittyminen, elinkeinojen monipuolistuminen	300 000	ÄRM:Pohjois-Pohjanmaan ELY, REACT (hakemus on jätetty)

KEMINMAAN YRITYSHANKKEET SIMON YRITYSHANKKEET	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, vihreä siirtymä.	600 000-1 000 000 (invest. 1,7 milj.€)	ÄRM: Lapin liitto, EAKR/AKKE Lapin ELY Pohjois-Pohjanmaan ELY
ELY-YRITYSRAHOITUS, PP-ELY	Riittävät yritystuet	9 M € (Veitsiluoto ÄRM-kansallinen)	
LAPIN ELY-KESKUKSEN JA TE-TOIMISTON YRITYS- JA TYÖVOIMAPALVELUT	Riittävät henkilöstöresurssit ja määrärahat mom.32.20.51 julkiset työvoima- ja yrityspalvelut v.2021 ja tulevina vuosina ÄRM-huomioiden	ELY-keskuksen ja TE-toimiston toimintamenot (saatu lisärahoitus vuosille 2021-2022, 2htv+4htv) ja julkiset työvoima- ja yrityspalvelut -momentti loppuvuoden 2021 esitysmenettelyt/lisämäärärahaajaot sekä vuoden 2022 määrärahajako ÄRM-tilanne huomioiden (toukokuussa 2021 myönnetty lisämääräraha 2,3 milj.)	
STRATEGINEN KOULUTUKSEN JA TKI-TOIMINNAN SUUNNITTELU	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja osaamisen kehittäminen	900 000	ÄRM: Liitto - EAKR
SYNTEETTISET POLTTOAINEET TUOTANTOON VAIHE 2. (3. ?)	Alueen elinkeinorakenteen monipuolistaminen, vihreä siirtymä.	250 000	Lapin liitto, EAKR/AKKE Lapin ELY Pohjois-Pohjanmaan ELY
OSAAMINEN EDELLÄ – JOUSTAVAT JA YKSILÖLLISET OPINTOPOLUT –HANKE	(Kansallinen merkitys) Hankkeessa kehitetään rakenne ja toimintatapa osaamisen lisäämiseen Kemissä. Haetaan ratkaisua pitkällä aikavälillä koulutustason nostoon. Hankkeen tavoitteena on löytää ratkaisuja alueen pullonkauloja (mm. työvoiman saatavuus, rakennetyöttömyys, keskeyttämiset, koulutusten saavutettavuus) .	600 000	Lapin liitto, EAKR/AKKE Lapin ELY Pohjois-Pohjanmaan ELY
TEKNOLOGIAKESKUS 3.0 VAIHE 2.	Elinkeinorakenteen monipuolistaminen ja osaamisen kehittäminen	Hyvin alustava arvio 200 000	ÄRM:Lapin Liitto AKKE
TEOLLISUUDEN VAIHE 2. KIERTOTALOUDEN KIIHDYTYSKAISTA	Elinkeinorakenteen monipuolistaminen	Hyvin alustava arvio 600 000	ÄRM: PP ELY EAKR tai Liitto AKKE
UUDISTUVA PUU	Elinkeinorakenteen monipuolistaminen, vihreä siirtymä, osaamisen kehittäminen	400 000	ÄRM:Lapin Liitto EAKR
MATKAILUN INVESTOINTITARPEET		Selvitetään masterplan vaiheessa	ÄRM:Pohjois-Pohjanmaan ELY/Lapin ELY
INVESTOINTIHANKKEET	Selvitetään vaiheessa 2.	Selvityshankkeiden jälkeen	ÄRM:Lapin liitto EAKR/AKKE/Pohjois-Pohjanmaan ELY, Lapin ELY

ÄRM TOIMENPITEITÄ RAHOITUS ESR TAI KANSALLISET HANKKEET	RESURSSI	KUSTANNUS/ MÄÄRÄRAHA/VUOSI/HTV:T	YHTEENSÄ 2021-2023
KUNTIEN TYÖLLISYSPALVELUT ASIAKASOHJAUS JA -PALVELU	1 htv Kemi, Pointti + 1 htv. Velvoitetyön järjestämiseen 1 htv Keminmaa 1 htv Simo	200 000	500 000
KOULUTUSNEUVONTA/KOULUTUSTORI, LIITETÄÄN POINTTIIN	1 htv Lappia 1 htv Lapin AMK ja Lapin yliopisto	120 000	
YHTEISPALVELU POINTTI (TE- TOIMISTO,KEMI,OPPILAITOKSET)	tilavuokra	24 000	48 000
TYÖKYKSELVITYKSET	1 htv	50 000	150 000
TERVEYSPALVELUT			
KRIISI- JA KESKUSTELUAPU	Simo, Keminmaa ostopalvelu	30 000	
KRIISI- JA KESKUSTELUAPU			
SOSIAALITYÖ	2 htv	100 000	300 000
OSAAMINEN EDELLÄ - JOUSTAVAT JA YKSILÖLLISET OPINTOPOLUT -HANKE	Hankkeessa kehitetään rakenne ja toimintatapa osaamisen lisäämiseen. Hankkeessa haetaan ratkaisua pitkällä aikavälillä koulutustason nostoon. Hankkeen tavoitteena on löytää ratkaisuja alueen pullonkauloja (mm. työvoiman saatavuus, rakennetyöttömyys, keskeyttämiset, koulutusten saavutettavuus) ja parantaa oppilaitosyhteistyötä eri toimijoiden kanssa		600 000 €
TALOUSNEUVONTA			